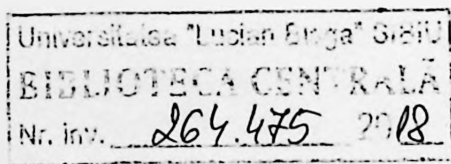

Dr. Antonie Plămădeală

VISARION PUIU
Corespondență

Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române

SIBIU, 2005

Visarion Puiu – o viață de jertfă pusă în slujba Bisericii și neamului

Prezentul volum reprezintă o parte din arhiva mitropolitului Visarion Puiu al Bucovinei, care a ajuns a fi depozitată, împreună cu alte arhive, în împrejurări necunoscute de mine, într-o cameră lipsită de lumină, din subsolul Mănăstirii Antim. Era prin anii optzeci când, fiind șeful Administrației de la „Antim”, am hotărât să salubrizăm subsolul clădirii unde se afla o grămadă de hârtii amestecate cu moloz și gunoaie. Când a fost scoasă prima roabă, din acea grămadă, mi s-a arătat o scrisoare, care s-a dovedit a fi de la Nicolae Iorga, către mitropolitul Visarion Puiu al Bucovinei. Am stopat atunci evacuarea și împreună cu personalul de la Antim am ales hârtie după hârtie, ducându-le pe toate într-o încăpere de la parter. Le-am curățat de colb, iar pe unele le-am îndreptat cu fierul de călcat. Astfel am reușit să selectăm tot ceea ce se cuprinde în acest volum și încă într-unul ce va mai apare.

Cum, pe vremea aceea, Visarion Puiu era o persoană ostracizată (fusesse condamnat la moarte în contumacie de către autoritățile comuniste), am păstrat aceste scrisori, așteptând timpuri prielnice spre a le publica, ceea ce iată s-a întâmplat abia acum. Apariția volumului cu corespondența primită de Visarion Puiu, pe parcursul învolburatei sale existențe, se dorește a fi un binemeritat omagiu și o reparație morală față de acest ierarh care și-a sfârșit viața în exil.

Dar, să căutăm a trasa, în cele ce urmează, principalele coordonate ale vieții și activității sale.

Visarion Puiu s-a născut la Pașcani, județul Iași, în 27 februarie 1879, în familia învățătorului Ioan Puiu, care la rândul său a fost feciorul preotului din Girov, jud. Neamț.

Clasele primare le-a urmat la școala Societății particulare de căi ferate „Lemberg-Cernăuți-Iași” și la Școala de stat nr. 23 din Roman.

În anul școlar 1889/1890 îl găsim înscris în clasa I-a a Seminarului Teologic din Roman iar restul claselor le-a frecventat la Seminarul „Veniamin” din Iași.

În anul 1899/1900 obține, prin concurs, o bursă de studii la Facultatea de Teologie a Universității din București, unde își ia licența în 1905, cu calificativul „Magna cum laudae”. Tema tratată în teza de licență a fost: „Creștinism și naționalitate”.

La 22 decembrie 1905 a fost tuns în monahism, schimbându-și numele de botez de Victor în cel de Visarion. Curând a fost hirotonit ierodiacon pentru catedrala Episcopiei Romanului.

După doi ani de slujire, urma să fie trimis la Capela Română din Paris, dar i s-a ivit o altă ocazie de a aprofunda studiile de teologie la Academia Teologică din Kiev. A petrecut acolo în anul universitar 1907/1908, după care s-a reîntors în țară și a fost numit diacon, iar mai apoi preot la catedrala din Galați. I s-a acordat și rangul de arhimandrit, ca recunoaștere a temeinicei sale pregătiri teologice dar și a unei vieți de smerenie și evlavie creștinească.

În 1909, i s-a încredințat funcția de director al Seminarului Teologic „Sfântul Andrei”, din Galați, desfășurând aici o activitate meritorie, motiv pentru care a fost răsplătit de către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice prin conferirea ordinului ”Răsplata muncii pentru

Biserică”, Clasa I. Avea publicate deja câteva cărți („Preoți sătești”, București, 1902; „Creștinism și naționalitate” – teza de licență, București, 1904; „Câteva cuvântări bisericesti”, București, 1904). Tot atunci a fost numit și ca vicar al Episcopiei Dunării de Jos.

În 1910, arhimandritul Visarion este trimis la Odessa, pentru a reglementa situația „Fondului Episcopal Melchisedec”, deus în Banca imperială rusă, de acolo.

La izbucnirea Primului Război Mondial, i se va încredința conducerea spitalului pentru răniți, înființat în localul Seminarului „Sf. Andrei” din Galați.

După război, mai precis în 1 sept. 1918, a fost numit director al Seminarului Teologic din Chișinău și exarh al mănăstirilor din Basarabia. Îl înlocuia pe arhimandritul Nicodim Munteanu, ales episcop al Hotinului. I s-au încredințat și alte responsabilități precum: membru în Comisia Monumentelor Istorice, Filiala Chișinău și membru în Comisia Arhivelor Statului din Basarabia.

La scrierile apărute anterior, se mai adaugă acum una: „Mănăstirile din Basarabia”, prima lucrare temeinică despre aceste monumente bisericesti.

În 1921, arhimandritul Visarion Puiu a fost ales în scaunul de episcop al Argeșului. Începe acum o nouă etapă de importante realizări, în viața tânărului arhieru. Și-a făcut un plan de vizitare a tuturor parohiilor, dorind a cunoaște gradul de pregătire al clerului, starea bisericilor și a religiozității credincioșilor. O preocupare aparte a avut-o pentru redobândirea, de la Casa regală, a reședinței episcopale de la Curtea de Argeș.

Constatând slaba calitate a lucrărilor de pictură a bisericilor din eparhia sa, a propus Ministerului Cultelor înființarea unei Comisii de pictură, care să-i examineze și

să-i valideze pe pictorii bisericești. Această comisie s-a constituit și din ea a făcut parte și episcopul Argeșului, alături de rectorul Academiei de Arte Frumoase din București și de prof. Costin Petrescu, de la aceeași Academie (Dr. Vasile Novac, din Tradițiile Episcopiei Argeșului. Visarion Puiu, episcop de Argeș – 1921 – 1923 –, p. 4).

În 29 martie 1923, titularul episcopiei Argeșului, Visarion Puiu, a fost ales episcop al Hotinului, cu sediul la Bălți. Fără îndoială că s-a urmărit, prin acest act, un interes superior bisericesc și național. Basarabia de Nord avea nevoie de o personalitate reprezentativă, care să constituie o garanție a organizării noii eparhii. Alegerea s-a dovedit inspirată și omul trimis să păstorească acolo a confirmat faptul că speranțele legate de capacitatea sa de organizare și administrare a treburilor bisericești au fost întemeiate. Noul arhipăstor a construit, la Hotin, catedrala, reședința episcopală și încă alte patru locașuri de închinăciune a căror lipsă se simțea în orașul de reședință. A înființat apoi un seminar la Edineți, o școală de cântăreți la Dobrușa, o școală de gospodărie, pentru fete, la Mânăstirea de maici de la Japca. A sprijinit finalizarea construirii a 19 biserici și a început construcția a încă 53 de biserici, în toată eparhia. Din inițiativa sa s-au reparat peste 350 de biserici, unele monumente istorice și s-au construit peste 50 de case parohiale. Peste 40 de mânăstiri au fost reparate și înzestrate cu toate cele de trebuință. Pentru aceste mânăstiri s-au cumpărat păduri, vii și terenuri arabile. Am amintit toate aceste date statistice, pentru a arăta că preocupările sale din Episcopia Argeșului s-au concretizat și în Episcopia Hotinului.

Personalitate complexă, Visarion Puiu n-a neglijat însă nici dezvoltarea vieții spirituale și culturale din

nească a moldovenilor dintre Prut și Nistru. Cei doisprezece ani de păstorire în Episcopia Hotinului au trecut producându-mi bucurii sufletești” (pag. 69 din „Memorii“).

La instalare, în Cernăuți, Visarion Puiu a făcut această mărturisire, care a devenit un cuvânt de ordine al arhipăstoririi sale și în noua eparhie: „Doresc a-mi îndeplini îndatoririle în așa fel încât să mă pot învrednici a fi socotit cândva printre vlădicii care au folosit credinței și poporului nostru”. (Biblioteca Academiei Române, Fondul Visarion Puiu, documentul A 2652 a, p. 63-64, la dr. Vasile Novac, op. cit., p. 4).

S-a dovedit că dorința exprimată n-a fost doar o declarație ocazionată de un moment festiv ca cel al instalării sale la Cernăuți, ci a constituit un program de lucru de fiecare zi și fiecare clipă. Numai că, din nefericire, împrejurările nu i-au fost prielnice. Politicienii vremii i-au creat serioase dificultăți. Datorită acestui fapt, ca și împrejurărilor legate de cel de Al II-lea Război Mondial, în mai 1940, se retrage la Schitul Vovidenia-Neamț, unde va rămâne timp de doi ani. Nu putem omite menționarea, din această perioadă a păstoririi sale ca mitropolit al Bucovinei, a unui act de-a dreptul senzațional și o dovadă de mare curaj, și anume o scrisoare pe care i-a adresat-o, în 14 septembrie 1939, lui Iosif Visarionovici Stalin. Scrisoarea a fost trimisă la Ambasada sovietică din București. Dincolo de îndrăzneala autorului de a se adresa direct dictatorului de la Kremlin, sunt interesante analizele pe care le face cu privire la rolul Bisericii în societate și desigur reproșurile clare pe care i le adresează cu privire la modul cum acesta a tratat și tratează Biserica în Uniunea Sovietică, adică „exagerat de aspru”, necivilizat și lipsit de logică. Visarion face apel la o reconciliere, Biserica

Ortodoxă neputând avea în societate decât rol pozitiv și constructiv. Pentru a fi sigur că epistola sa va ajunge la cel căruia îi era adresată, mitropolitul Visarion a trimis-o și legațiilor germană și engleză din București și, în plus, a făcut să fie publicată în reviste engleze, franceze, belgiene și elvețiene. Scrisoarea a fost publicată mai nou în „Vestitorul Ortodoxiei”, din decembrie 1994 și a fost reprodusă în „Alfa și Omega”, publicație a Frăției Ortodoxe „Sfântul Ștefan cel Mare”, nr. 3, 1-15 martie 1995, care apare la Chișinău.

În 1942, ministrul Ion Petrovici, de la Culte și Educație, îi propune lui Visarion Puiu să preia organizarea unei misiuni bisericești în Transnistria. A primit și a lucrat acolo din decembrie 1942 și până în decembrie 1943, ca mitropolit al „Transnistriei”, cu reședința în Odessa. Într-o carte, intitulată „Basarabia”, pe care am publicat-o, la Sibiu, în 2003, prezentând pe scurt, aspecte din viața și activitatea lui Visarion Puiu, am făcut referiri și la misiunea sa de un an de zile în Transnistria (vezi p. 109). A rămas de la el un fel de „Jurnal” de la Odessa, neterminat, din care pot fi aflate date interesante.

Tot în cartea mea, referitoare la Basarabia, arătăm că am ajuns în posesia unei foi, rămase de la Visarion Puiu, în care sunt însemnate 14 surse din care poate afla oricine date despre viața și activitatea sa. Această foaie am găsit-o printre scrisorile primite de el de la diferite personalități ale vremii, despre care am făcut amintire la începutul acestei scurte prezentări a personalității ilustrului ierarh, care și-a pus, ca nimeni altul, simțirile, cultura și talentele în slujba românilor din Basarabia, Bucovina și Transnistria.

Datorită misiunii desfășurate în Transnistria, ca și scrisorii adresate lui Stalin, Mitropolitul Visarion a fost

nevoit să se refugieze în Occident, în august 1944. Întâi s-a oprit la Viena, apoi a plecat în Italia, primind găzduire în abațiile Maguzzano și Pontida, mai apoi a ajuns într-o localitate de lângă Lugano-Elveția, iar din sept. 1949 s-a stabilit la Paris.

Într-o scrisoare a patriarhului Nicodim Munteanu, adresată în 28 decembrie 1945 ministrului Afacerilor Străine de la București – Gh. Tătărescu, scrisoare identificată de arhid. prof. I. Ivan, într-o mapă cu diferite documente rămase de la patriarh, lăsată în custodia Mănăstirii Neamț, se arată împrejurările refugiului lui Visarion Puiu în Occident. Patriarhul arată că: „În luna iulie 1944 am primit rugămintea călduroasă din partea Bisericii Ortodoxe din Zagreb, care nu se putea refuza cu nici un chip. În adevăr, șeful Bisericii Ortodoxe din acele locuri ne cerea ajutorul nostru ca să poată hirotoni, pentru nevoile lor, un arhieru, care după canoane trebuie sfințit de cel puțin doi arhieri. Am însărcinat atunci, ca răspuns la acest apel al unei Biserici surori, pe Înalț Prea Sfințitul Visarion Puiu, fost al Bucovinei, să meargă la Zagreb. Înalț Prea Sfinția Sa și-a îndeplinit însărcinarea, însă a fost surprins de evenimente și nu s-a mai putut întoarce în țară. Au urmat, din această pricină, multe necazuri pentru Înalț Prea Sfinția Sa și, îndeosebi, tulburarea de a rămâne între străini până azi.

Socotim de datoria noastră să vă rugăm călduros, Domnule Ministru, ca Înalț Prea Sfințitul Visarion să se poată întoarce în țară, de la Roma, unde se află acum”.

Din păcate, scrisoarea patriarhului Nicodim n-a putut fi ascultată, pentru că în februarie 1946, Visarion Puiu a fost condamnat la moarte de un „Tribunal al Poporului” din București. La presiunea și amenințarea autorităților comuniste el a fost deus din treaptă în februarie 1950.

Din 1949 și până în 1958 Mitropolitul Visarion Puiu a condus o eparhie românească pentru Europa Occidentală, cu sediul la Paris.

S-a mutat la cele veșnice în 10 august 1964, având vârsta de 85 de ani. A fost înmormântat întâi în Viels-Maison, de lângă Chateau-Thierry, dep, Aisne, în Franța și reînhumat ulterior în cimitirul Montparnasse din Paris.

Acesta a fost Mitropolitul Visarion Puiu al Bucovinei, o personalitate puternică, cu largi antene de emisie și de recepție față de cultura și spiritualitatea românească a vremii lui.

După înlăturarea regimului comunist, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a reabilitat pe Visarion Puiu, în 25 septembrie 1990.

Se cuvine să completăm lista sa bibliografică și cu alte scrieri care poartă semnătura de autor a lui Visarion Puiu. Amintim astfel: „Predici pentru orașe”, Chișinău, 1920, 232 p.; „Glas în pustie”, Chișinău 1931 și 1935; „Documente basarabene”,; 2 vol., Chișinău 1928-1938 (în colaborare cu Ștefan Berechet, Ștefan Ciobanu, Leon T. Boga și Constantin Tomescu).

† **Antonie,**
Mitropolitul Ardealului